

Kultuuriministri käskkirja „Loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamise, teadmiste ja oskuste arendamise ning kultuuri- ja loomesektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamise toetamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käskkirja (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4 (edaspidi *ÜSS2021_2027*) alusel.

Eelnõuga reguleeritakse ÜSS2021_2027-i § 1 lõike 1 punktis 1 nimetatud „Ühtekuuluvus- poliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*) ning ühtekuuluvus-poliitika fondide 2021–2027 meetmete nimekirja (edaspidi *meetmete nimekiri*) meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ sekkumiste 21.1.3.23 „Kultuuri- ja loomesektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine“ ja 21.1.3.24 „Loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ning teadmiste ja oskuste arendamine“ elluviimiseks toetuse andmist ja kasutamist.

Eelnõuga hõlmatud tegevuste elluviimisel lähtutakse rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud üldistest valikukriteeriumitest ja -metoodikast, mida kohaldatakse kõikidele rakenduskava poliitikaeesmärkidele ning nende raames toetatavatele meetmetele. Toetatavad tegevused on mittediskrimineerivad ja läbipaistvad ning arvestavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24.06.2021 määruse nr 2021/1060 artiklis 9 sätestatud horisontaalseid põhimõtteid.

Rakenduskava raames läbi viidud põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ analüüs ei tuvastanud, et eelnõuga hõlmatud sekkumised põhjustaks olulist kahju keskkonaeesmärkidele Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artikli 17 tähenduses. Sellest tulenevalt puudub vajadus täiendavate leevendusmeetmete kehtestamiseks.

Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Kultuuriministeeriumi strateegia- ja innovatsiooniosakonna loomemajandusnõunik Anu-Maaja Pallok (anu-maaja.pallok@kul.ee, tel 628 2234) ning personali- ja õigusosakonna õigusnõunik Kadri Kilvet (kadri.kilvet@kul.ee, 628 2224), kes tegi ka eelnõu juriidilise ekspertiisi. Eelnõu on keeleliselt toimetanud Kultuuriministeeriumi personali- ja õigusosakonna sekretär-keeletoimetaja Anni Viirmets (anni.viirmets@kul.ee, 628 2220).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõus on 18 punkti ja 4 lisa.

Eelnõu punkt 1 määrab käskkirja reguleerimis- ja kohaldamisala, viidates ÜSS2021_2027-le, tuues välja seosed rakenduskava eesmärkidega ja meetmete nimekirjaga, Eesti pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ sihtidega, valdkondliku arengukavaga „Kultuuri arengukava 2021–2030“ ning tulemusvaldkonna „Kultuur ja sport“ programmiga „Kultuuriprogramm. Samuti kehtestatakse riigiabi reeglite kohaldumine.

Euroopa Regionaalarengu Fondi (edaspidi *ERF*) vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks rakenduskava, mis on koostatud, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 10 nimetatud partnerluslepet, ning mille on kinnitanud nii Vabariigi Valitsus kui ka Euroopa Komisjon.

ÜSS2021_2027-i § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas lõikega 4 koostab rakendusasutus rakenduskavas ja meetmete nimekirjas märgitud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks toetuse andmise tingimused.

Eelnõuga reguleeritakse rakenduskava poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a) (iii) „VKEde kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“ meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ sekkumiste 21.1.3.23 „Kultuuri- ja loomesektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine“ ja 21.1.3.24 „Loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ning teadmiste ja oskuste arendamine“ (edaspidi *toetatavad tegevused*) toetuse andmist ja kasutamist. Rakenduskavas on välja toodud vajadus kasvatada VKE-de tootlikkust loomemajanduses ja turismis, tõsta VKE-de konkurentsivõimet ja tootlikkust, arvestades piirkondlike erinevustega.

Toetatavate tegevustega panustatakse Eesti pikaajalise strateegia „Eesti 2035“¹ sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ alasihti „Eesti majandus on tugev“, valdkondliku arengukava „Kultuuri arengukava 2021-2030“² alaeesmärgi „Kultuuri ja loovuse roll ühiskonna arengus on väärtustatud“ täitmisesse ning tulemusvaldkonna „Kultuur ja sport“ programmi „Kultuuriprogramm“ meetme „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ tegevuse „Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine“ teenusesse „Loomemajanduspoliitika rakendamine“.

Toetatavad tegevused arvestavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid, aitavad kaasa Riigikogu poolt 12. mail 2021. a vastu võetud „Riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisele ning sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ saavutamisele. Aluspõhimõtete hoidmist ja sihi saavutamist soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi, ligipääsetavust ning tasakaalustatud regionaalset arengut toetaval moel hinnatakse „Eesti 2035“ tegevuskava näitajatega "Soolise võrdõiguslikkuse indeks", "Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik", "Ligipääsetavuse näitaja" ja „Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-27 keskmisest“. Toetatavate tegevustega panustatakse nimetatud näitajate täitmisse kaudselt.

Ühissätete määruse artiklis 9 nimetatud horisontaalsetest põhimõtetest lähtuvalt peavad toetatavad tegevused olema kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartas nimetatud põhiõigustega ja puuetega inimeste konventsiooni väärtustega. Vastav analüüs on seletuskirjale lisatud (lisa 4).

Põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“ vastavust on analüüsitud rakenduskava koostamise käigus ja tuginedes muuhulgas senisele loomemajanduse edendamise kogemusele ei oma toetatavad tegevused olulist ebasoodsat keskkonnamõju, ei too eeldatavasti kaasa märkimisväärset

---

¹ Eesti riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ (<https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>)

² Kultuuri arengukava 2021-2030 (<https://www.kul.ee/kultuur2030>)

kasvuhoonegaaside heidet, ei põhjusta kliima kahjuliku mõju suurenemist projektile endale või inimestele, loodusele või varadele, on vee- ja mereressursside kestliku kasutamise ja kaitse ning elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine suhtes neutraalsed, ei suurenda märkimisväärselt saasteainete heidet õhtu, vette või pinnasesse. Osad tegevused võivad edendada ringmajandusele üleminekut.

Eelnõu punktides 1.6 kuni 1.11 kehtestatakse riigiabi reeglite kohaldumine.

Punkti 1.6 kohaselt võib kvalifitseeruda eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 nimetatud alategevuste toetamine vähese tähtsusega abiks (edaspidi *VTA*) konkurentsiseaduse § 33 tähenduses. Sellisel juhul on *VTA* saajaks eelnõu punktis 2.5 nimetatud kasusaaja ja abi andjaks eelnõu punktis 3.2 nimetatud rakendusüksus, kes kohustub nimetatud abi andmisel tagama konkurentsiseaduse 6. peatükis toodud kohustuste täitmise. Abi saajaks võib olla ka toetatavate tegevuste sihtgruppi kuuluv ja toetatavas tegevuses või alategevuses osalev eelnõu punktis 6.4 nimetatud ettevõttese, sealhulgas loomeettevõttese edendamise tegelev ja ettevõttese arengusse panustav juriidiline isik, teadus- ja arendusasutus ning avaliku sektori organisatsioon. Käesolevas punktis sätestatakse *VTA* andmise õiguslik alus ning antakse viide vastavale regulatsioonile. Kuna teatud tegevuste puhul (nt kaardistused, uuringud, analüüsid ja ekspertiisid, mis hõlmavad kogu loomemajandust või mõnda valdkonda või sidusvaldkonda ning mille tulemused tehakse avalikkusele ja tasuta kättesaadavaks; loomemajandust või mõnda valdkonda või sidusvaldkonda või mõnda teemat tutvustavad info- ja teavitusematerjalid, publikatsioonid jms trükiseid ning digitaalsed materjalid, mis tehakse laiemale avalikkusele ja tasuta kättesaadavaks; jms) ei ole võimalik konkreetseid kasusaajaid ja seega ka mitterahalise abi saajaid tuvastada, ei kvalifitseeru eelnõu punktides 5.2.1.1 ja 5.2.1.2 nimetatud alategevuste toetamine vähese tähtsusega abiks.

Konkurentsiseaduse § 30 lõige 1 sätestab, et riigiabiks loetakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud abi. Riigiabi konkreetset definitsiooni Euroopa Liidu toimimise leping ei anna, kuid artikli 107 lõike 1 järgi on riigiabi igasugune liikmesriigi või riigi ressurssidest ükskõik millisel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. *VTA*d hinnatakse samade kriteeriumide alusel kui riigiabi.

Punktis 1.7 sätestatakse, et *VTA* andmisel tuleb muu hulgas jälgida, et ühele ettevõtjale antava *VTA* kogusumma koos varem antud *VTA*ga ei ületaks mis tahes kolme majandusaasta pikkuse ajavahemiku jooksul *VTA* määruse artikli 3 lõikes 2 nimetatud summat. Summa ei ole eelnõus nimetatud põhjusel, et Euroopa Komisjon on algatanud *VTA* määruse muudatuse, millega soovitakse viidatud summat tõsta alates 01.01.2024. Kuni 31.12.2023 kehtiva regulatsiooni kohaselt on kogusumma 200 000 eurot. Kogusumma all mõeldakse kogu avaliku sektori toetust kokku. Kui *VTA*-na kvalifitseeruvat abi soovitakse saada suuremas summas, kui kasusaaja on õigustatud saama, vähendab abi andja kasusaaja nõusolekul abi summat kuni vähese tähtsusega abi ülemmäärani. Kui piirmäär on täis, ei ole toetatava tegevuse sihtgruppi kuuluval ettevõtjal võimalik tegevustes kasusaajana osaleda.

VTA suuruse arvestamisel üheks ettevõtjaks kõik sellised ettevõtjad, kes on omavahel seotud *VTA* määruse artikli 2 lõike 2 kohaselt. Selle järgi hõlmab „üks ettevõtja“ kõik ettevõtted, mille vahel on vähemalt üks järgmistest tunnustest:

1) ettevõtte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike hälteenamust;

- 2) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht-, või järelevalveorgani liikmetest;
- 3) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingule või põhikirjale;
- 4) ettevõtte, mis on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtte aktsionäride või osanike hääleteenamust.

Üheks ettevõtjaks peetakse ka ettevõtteid, mis on eelmainitud punktides 1–4 kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu. VTA maksimaalse määra väljaselgitamisel vaadeldakse ettevõtete seoseid riigipõhiselt. Euroopa Komisjon on „ühe ettevõtja“ mõiste sisustamisel lähtunud asjaolust, et konkurentsieeskirjade kohaldamisel on ettevõtja igasugune majandustegevusega tegelev üksus, olenemata tema õiguslikust seisundist ja rahastamisviisist ning Euroopa Liidu Kohus on otsustanud, et kõiki sama üksuse (õiguslikult või faktiliselt) kontrollitavaid üksusi tuleks käsitleda ühe ettevõtjana.

Punkti 1.8 kohaselt võetakse VTA andmisel arvesse VTA määruse artiklis 5 sätestatud erinevateks eesmärkideks antava abi kumuleerimisreeglid. See tähendab VTA puhul näiteks, et üldise, põllumajandusliku ja kalamajandusliku VTA summad ei tohi kokku ületada 200 000 eurot (alates 01.01.2024 summa muutub) kolmeks majandusaastaks. Nimetatud kumuleerimisreegleid on arvesse võetud ka riigiabi registris, mis tähendab, et sealt nähtub, millist liiki ja kui palju abi on ettevõtjale antud. Eelnõu alusel antavat abi võib kumuleerida mistahes muu riigiabiga, kui meetmed on seotud erinevate kindlaksmääratavate abikõlblike kuludega.

Punkti 1.9 kohaselt tuleb VTA andmise ning saamisega seotud dokumentatsiooni säilitada vähemalt kümme aastat käesoleva eelnõu alusel viimase üksikabi andmisest arvates. Nimetatud nõue on nii abi andjal kui ka saajal. Abi andmise ja saamise aluseks olevate dokumentide ja tõendite säilitamise kohustus nõutud aja jooksul tuleneb sellest, et oleks võimalik tõendada vajaduse korral abi andmise või saamise õiguspärasust. Dokumente säilitatakse alates abi määramisest ehk abi andmise otsuse tegemisest.

Punkt 1.10 piirab eelnõu kohaldamist ning sätestab, et eelnõu ei kohaldata abile, mida antakse tegevuseks, mis on seotud ekspordiga kolmandatesse riikidesse või liikmesriikidesse, täpsemalt sellisele abile, mis on vahetult seotud eksporditavate koguste, turustusvõrgu loomise ja toimimise või muude ekspordimisest tulenevate jooksvate kuludega, ning abile, mille tingimuseks on kodumaiste toodete kasutamine importtoodete asemel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi artiklis 7 on loetletud tegevused ja valdkonnad, mida Euroopa Regionaalarengu Fondist ja Ühtekuuluvusfondist ei toetata. Kuna eelnõu alusel investeringuid ei toetata, kohaldub käesoleval juhul ainult artikli 7 lõike 1 punkt c.

[4. oktoobri 2023. a määrusega nr 2023/2391](#) võttis Euroopa Komisjon vastu VTA määruse muudatuse, mille kohaselt jäetakse kalanduse VTA määrusest nr 717/2014 välja kalandustoodete töötlemine ja turustamine ning lisatakse horisontaalsesse VTA määrusesse nr 1407/2013. Muudetud VTA määruse artikli 1 lõike 1 kohaselt ei tohi VTAd anda kalapüügi- ja vesiviljelustoodete esmatootmiseks ning põllumajanduse esmatootmises tegutsevatele ettevõtjatele.

Eelnõu punktis 2 sätestatakse nende terminite tähendus, mida kasutatakse tavalisest või õigusaktides seni sätestatust erinevas tähenduses või mille väljatoomine on eelnõu selguse tagamiseks oluline. Nimetatud terminitest vajavad eraldi eelnõus toodud punktide järgi täpsustamist ja täiendavat selgitamist järgmised terminid:

Punkti 2.1 kohaselt käsitletakse loomemajandust majandusvaldkonnana, kus teenitakse müügitulu ja luuakse töökohti intellektuaalse omandi loomise ja peamise müügiargumendina kasutamise kaudu ning kus loominguline või kultuuriline sisu on väärtuspakkumise peamine osa. Valdkond põhineb nii individuaalsel kui kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel ning ettevõtjatest loovisikud on väärtusahela protsessides kesksel kohal.

Loomemajanduse määratlus on kokkuleppeline, ajas muutuv ning riigiti ja regiooniti erinev. Eestis lähtutakse valdkonna määratlemisel eelkõige Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt teostatud Eesti loomemajanduse olukorra uuringutes ja kaardistustes toodud valdkonna liigitusest ja kirjeldusest mille kohaselt loomemajanduse valdkonnad jagunevad omakorda alamvaldkondadeks ning on seotud sidusvaldkondadega. Loomemajanduse valdkondadeks on arhitektuur, audiovisuaalvaldkond, disain, etenduskunstid, kirjastamine, kunst, kultuuripärand, meelelahutustarkvara, muusika ja reklaam.

Loomemajanduse valdkonnad jagunevad omakorda alamvaldkondadeks. Arhitektuuri- valdkond hõlmab arhitektuuri, sisearhitektuuri, maastikuarhitektuuri, audiovisuaalvaldkonna alla kuuluvad film, video ja ringhääling, disaini valdkond koosneb tööstus- ja unikaaldisainist ning graafilisest disainist, etenduskunstide alla kuuluvad teater, tants ja festivalid, kultuuripärandi valdkonda kuuluvad käsitöö, muuseumid ja raamatukogud, kunstivaldkond hõlmab kujutavat kunsti, tarbekunsti, meelelahutustarkvara valdkonda kuuluvad mobiili-, interneti-, arvuti- ja konsolimängud ning meelelahutuskeskkonnad, muusika valdkond hõlmab autoreid ja interpreete, muusikatootmist, agentuure ja kontserdikorraldajaid ning festivale, reklaami alla kuuluvad reklaamindus ja meediavahendus.

Siiski ei ole eelnevad loendid ei ammendavad ega lõplikud, sest loomemajandus on oma olemuselt dünaamiline ja ajas muutuv, mis tähendab seda, et loomemajandussektori hulka saab arvata täiendavaid valdkondi ning olemasolevate valdkondade määratlus võib muutuda. Lisaks võib Euroopa Liidu õigusaktides, mis kohalduvad ka käesolevale eelnõule, kultuuri- ja loomesektori ning kultuuri- ja loometööstuse määratlus ning valdkonna liigitamine olla erinev.

Punkti 2.2 kohaselt loetakse loomemajanduse kui majandusvaldkonna hulka ka sidusvaldkondi, mis paiknevad kultuuri- ja loomeprotsesside väärtusahelas loomise, tootmise, levitamise ja vahendamise ning kättesaadavaks tegemise lülides ning milles peamine lisandväärtust loov sisend tuleb loomemajanduse valdkondadest. Sidusvaldkondadeks on näiteks arhitektuuri puhul ehituslik insener-tehniline projekteerimine, audiovisuaalvaldkonna puhul sisutootmise, järeltootmise, levitamise ja linastamisega vahetult seotud tegevusalad, kirjastamise puhul trükindus ja selle sidusalad, kunsti puhul kunstitarvete valmistamine ja müük ning kunstiteoste restaureerimine, muusika puhul muusikariistade valmistamine ja müük, helisalvestite paljundamine ja müük ning kontserdikorralduse abitegevused jne. Sarnaselt loomemajanduse valdkondadele ja alamvaldkondadele ei ole sidusvaldkondade loend ammendav ega lõplik, vaid ajas muutuv. Ka sidusvaldkondade hulka saab arvata täiendavaid valdkondi ning olemasolevate valdkondade määratlus võib muutuda.

Punkt 2.3 täpsustab, et eelnõu raames käsitletakse ettevõtjana äriseadustiku § 2 lõikes 1 nimetatud Eestis registreeritud äriühinguid. Tulenevalt Euroopa Komisjoni antud juhustest seire teostamiseks, mis on kajastatud dokumendis SWD (2021) 198 final „*Performance, monitoring and evaluation of the European Regional Development Fund, the Cohesion Fund and the Just Transition Fund in 2021-2027*” saab kasusaajateks, kes panustavad meetmete nimekirja väljund- ja tulemusnäitajate sihttasemetega saavutamise, lugeda ainult kasumile orienteeritud organisatsioonide, mis pakuvad turu nõudluse rahuldamiseks tooteid ja teenuseid, mistõttu loetakse antud eelnõu raames ettevõtjateks vaid äriühinguid.

Punkti 2.5 kohaselt on kasusaaja eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 nimetatud alategevustes osalev ja seeläbi mitterahalist abi saav Eestis registreeritud mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtja (edaspidi *VKE*), kes kuulub elluviidavate tegevuste sihtgruppi.

Punkt 2.6 avab mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ehk *VKE* mõiste, viidates komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 Euroopa Liidu aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78) (edaspidi *grupierandi määrus*) lisas 1 toodud kriteeriumidele. Grupierandi määruse lisa 1 artiklis 1 toodu kohaselt loetakse ettevõtjaks majandustegevusega tegelevat mis tahes üksus, olenemata selle õiguslikust vormist ning see hõlmab eelkõige käsitöö või muu majandustegevusega tegelevaid füüsilisest isikust ettevõtjaid ja pereettevõtteid ning korrapärase majandustegevusega ühinguid ja ühendusi. Käesoleva eelnõu raames loetakse kasusaajateks vaid äriseadustiku § 2 lõikes 1 nimetatud Eestis registreeritud äriühinguid, mis vastavad *VKE* kriteeriumidele.

Grupierandi määruse lisa 1 artiklis 2 sätestatu kohaselt kuuluvad *VKE*de kategooriasse ettevõtjad, millel on vähem kui 250 töötajat ja mille aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot. *VKE*de kategoorias loetakse väikesteks need ettevõtjad, mis annavad tööd vähem kui 50 inimesele ja mille aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot ning mikroettevõtjateks need ettevõtjad, mis annavad tööd vähem kui 10 inimesele ja mille aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 2 miljonit eurot. Töötajate arvu ja rahaliste summade arvutamisel tuleb lähtuda grupierandi määruse lisa 1 artiklites 3 kuni 5 sätestatust ning ettevõtja andmete kindlakstegemisel artiklis 6 sätestatust.

Punktis 2.7 on määratletud, keda saab elluviija vajadusel kaasata partnerina eelnõu punktis 5 nimetatud toetatavate tegevuste elluviimisesse, et täita toetuse andmise eesmärki ning saavutada oodatavaid tulemusi. Partner on elluviija koostööpartner ja tal on elluviija abistav roll konkreetse projekti või tegevuse elluviimisel. Partnerid leitakse ideekonkursi, mis on üks hankemenetluse liike, tulemusena. Antud juhul ei ole partnerid kasusaajad ega riigiabi saajad, kuna nad aitavad ellu viia toetatavaid tegevusi ja alategevusi ehk siis on elluviija samas rollis. Riigiabi ei anta võimalikele partneritele ka seetõttu, et partneri valimiseks tehakse ideekonkurss, mis korraldatakse läbipaistvalt, kontrollitavalt, proportsionaalselt ja mittediskrimineerival moel ning välditakse konkurentsi kahjustavat huvide konflikti.

Eelnõu punkt 3 sätestab toetatavate tegevuste rakendusasutuse, rakendusüksuse ja elluviija ning partnerite valimise põhimõtted.

Punktides 3.1 ja 3.2 nimetatud rakendusasutus ja rakendusüksus on kindlaks määratud meetmete nimekirjaga.

Punkti 3.2 kohaselt on toetatavate tegevuste elluviija Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (edaspidi *elluviija või EISA*). Elluviija ja rakendusüksuse ülesannete täitmine on sihtasutuses lahutatud struktuuriüksuste tasandil.

EISA on riigi sihtasutus, mille eesmärgiks on põhikirja punktide 2.1.2 ja 2.1.3 kohaselt ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine ning ettevõtjate teadus-, arendus- ja innovatsioonivõimekuse kasvatamine. EISA ülesanne on edendada Eesti ettevõtlus- ja majanduskeskkonda, pakkudes ettevõtlust, elamumajandust ja rahvusvahelistumist soodustavaid teenuseid. EISA lähiaastate strateegia läbivaks fookuseks on jätkusuutlik majandusareng läbi ettevõtete konkurentsivõime kasvu ja elukeskkonna paranemise, mis tugineb uutele ärimudelitele ja digitaliseeritusele, kestlike lahenduste väljatöötamisele ja rakendamisele, teadus- ja arendustegevuse mahu kasvule ettevõtluses ning elukeskkonna energiatõhususe ning üldise kvaliteedi paranemisele. Strateegia lähtub Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide strateegilistes arengudokumentides ja muudes suunistes sõnastatud eesmärkidest.

EISA oli ka „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020” prioriteetse suuna „Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine” meetme „Loomemajanduse arendamine” rakendusüksus ja elluviija, mis aitab tagada tegevuste jätkuvuse, jätkusuutlikkuse ja pakutavate teenuste kvaliteedi tagamiseks vajaliku kompetentsi.

Toetatavate tegevuste elluviimisega seotud riskid on hinnatud eelnõu seletuskirja lisa 3. EISA1 on ülesannete täitmiseks koostatud tööprotseduurid ja reeglid, töötajatel on asjakohane kvalifikatsioon ning kasutamiseks vajalikud tehnilised vahendid. EISA1 ei esine halduskoostöö seaduse § 12 lõike 2 punktides 2–6 nimetatud asjaolusid.

Punkti 3.3 kohaselt võib EISA läbi viia ideekonkurssi, et leida toetatavate tegevuste elluviimiseks ideid ja partnereid, saavutamaks eelnõu punktis 4.1 nimetatud toetuse andmise ja kasutamise eesmärk ning panustamaks eelnõu punktis 4.3 kirjeldatud tulemuste ja punktis 7 sätestatud tulemus- ja väljundnäitajate sihttasemetega saavutamisse punktides 4.4 ning 4.5 sätestatud viisil. Antud juhul ei ole partnerid kasusaajad ega abi saajad, kuna nad aitavad ellu viia toetatavaid tegevusi ja alategevusi ehk siis on elluviijaga samas rollis.

Ideekonkurss on üks hankemenetluse liike, mida kasutades on elluviijal võimalus saada ülesannete täitmiseks ja väljakutsete lahendamiseks uusi lahendusi või ideekavandeid. Potentsiaalsete partneritena saavad ideekonkursil osaleda nii erasektori ettevõtted, erialaliidud ja -organisatsioonid, teadus- ja arendusasutused jms nii Eestist kui välisriikidest.

Punkt 3.4 seab elluviijale kohustuse kooskõlastada kaasatavad partnerid enne nendega lepingute sõlmimist rakendusasutusega. Enne partnerluslepingute sõlmimist tuleb partnerid ära nimetada ka eelnõus selle muutmise teel. Partnerluslepingutes tuleb sätestada muuhulgas partneri ülesanded, õigused, kohustused ja vastutus, maksete tegemise kord, dokumentide esitamine ja säilitamine. Partnerid peavad täitma Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 10 lõigetes 2 ja 3 nimetatud kohustusi ning tagama elluviijaga partnerluslepingute sõlmimise ning sihtrühmale suunatud infole, kommunikatsioonile ja sündmustele ligipääsetavuse.

Eelnõu punktis 4 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja oodatavad tulemused.

Punkti 4.1 kohaselt on toetuse andmise ja kasutamise eesmärk siduda loomemajanduse ja sidusvaldkondades olevat potentsiaali ettevõtlusega, soodustades uute, ambitsioonikate ja kestlike ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõstes loomeettevõtjate ekspordivõimekust ning luues teistele majandussektoritele loomemajanduse kaudu lisaväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel.

Valdkondliku arengukava „Kultuuri arengukava 2021-2030“ kolmandas tegevussuunas „Kultuuri ja loovust väärtustav ühiskond“ on välja toodud loomeettevõtluse arendamise ning loomemajanduse teiste valdkondadega tihendama sidumise vajadus. Kultuur ja loovus peaksid olema nüüdis- ja tulevikumajanduse eestvedajad, kultuuri loodud tähendus- ja suhtlusruumid vormivad ja veavad suurt osa digiajastu innovatsiooni ja teenusmajanduse arengut. Oluline on kaasata kultuuri- ja loomevaldkondade eriteadmisi ning loovust kui kompetentsi riiklikku teadus- ja arendustegevusse ning innovatsioonisüsteemi, et pakkuda uudseid lahendusi ühiskonna väljakutsetele.

Arengukava kohaselt panustab riik alustavate ja tegutsevate loomeettevõtjate teadmiste ja oskuste arendamise, toote- ja teenusarenduse ning innovatsioonivõimekuse kasvu, jätkusuutlike ärimudelite väljatöötamise ning rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamise. Oluline on erakapitali kaasamise ja finantsinstrumentide kasutamise võimekuse kasv. Soodustama peaks klastrite ja koostöövõrgustike toimimist ning valdkondade üleseid koostöömudeleid, sealhulgas teiste sektorite ning teadus- ja arendusastutustega. Loomemajanduse arengut toetav tugisüsteem peab olema tõhus, paindlik ja ettevõtluse ökosüsteemiga koostoimiv. Olulised on tugiteenuste kvaliteet, regionaalne kättesaadavus ning vastavus eri arenguetappides olevate loomeettevõtjate vajadustele.

Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt läbi viidud ning 2022. aastal valminud Eesti loomemajanduse olukorra uuringus ja kaardistuses toodu põhjal loomemajanduse sektori peamised majandus-statistilised näitajad perioodil 2015–2019 paranesid: kogutulu kasvas ja ettevõtete arv suurenes, arenes rahvusvahelistumine ning ekspord. Siiski oli loomemajandussektori kasv aeglasem kui kogu Eesti majanduse areng. Ettevõtlikkusteadlikkus kasvas, kuid vaid kolmandik loomeettevõtteid oli muutnud viimase viie aasta jooksul oma ärimudelit. Loomeettevõtete riiklik toetamine avaldas eelkõige mõju ettevõtlus- ja ekspordialasele kompetentsile (suurenesid teadmised, oskused ja kogemus) ning seeläbi kasvas ka ettevõtete konkurentsivõime turul toimetulekuks. Samuti suudeti riigi toel parandada oma toodete ja teenuste kvaliteeti.

Uuringus on välja toodud, et kui viimaste aastakümnete trend on olnud paljude väikeettevõtete teke, siis edaspidi on vajalik parem koostöövõime teiste ettevõtetega ning sektori konkurentsivõime suurendamiseks nii sise- kui välisurul on vajalik olemasolevate ettevõtete tugevnemine. Suurem töötajate arv ja müügi maht ettevõtte kohta, kasumlikkus ja investeerimisvõime loob aluse välisurgudele minekuks. Väga oluline on ekspordivõime arendamine ja ekspordivõimaluste otsimine. Ekspordi takistuseks on sageli ettevõtete väiksus (ei kujune välja piisavat mahtu, kulubaas on väike ja sellest tulenevalt on turundussuutlikkus madal, jne). Edukat tegevust välisurgudel soodustaks loomemajanduse ettevõtete omavaheline tihedam koostöö.

Tulevikuvaates on kriitilise tähtsusega loomemajanduse sektori parem koostöö erinevate majandusharudega (nt turismi arendamine välisturistidele täiendavate kultuuriteenuste loomise ja pakkumise kaudu, jne). Tööstusettevõtete tootearenduse ja innovatsiooni üks orgaaniline osa peaks olema disain.

Punktides 4.2 ja 4.3 kirjeldatakse toetatavate tegevuste fookust ja teemasid ning tegevuste elluviimise tulemusena oodatavat muutust sihtgruppi kuuluvate ettevõtete hulgas. Toodud loendid ei ole lõplikud ega ammendavad ning võivad täieneda vastavalt tuvastatud turutõrkele, nõudlusele ja potentsiaalile.

Punktides 4.4 ja 4.5 sätestatakse, millistesse meetmete nimekirja väljund- ja tulemusnäitajate sihttasemete saavutamisse konkreetsete eelnõu punktis 5 kirjeldatud alategevustega panustatakse. Näitajate sihttasemete täitmisesse on võimalik panustada ainult nende alategevuste elluviimisega, milles on konkreetsed kasusaajad tuvastatavad.

Eelnõu punktis 5 kirjeldatakse toetatavaid tegevusi.

Toetatavate tegevuste kavandamisel ja elluviimisel lähtub elluviija rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud üldistest valikukriteeriumitest ja -metoodikast, mille kohaselt peab tegevus olema kooskõlas eelnõu punktides 1.3.1 ja 1.3.2 nimetatud arengukavadega ning panustama rakenduskava erieesmärgi (a) (iii) „VKEdes kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“ ja eelnõu punktis 4 kajastatud eesmärgi saavutamisse ning punktis 7 toodud väljund- ja tulemusnäitajate täitmisesse. Toetatav tegevus või alategevus peab lähtuma konkreetsest valdkondlikust, piirkondlikust või temaatilisest väljakutsest, kitsaskohast või kasutamata arenguvõimalusest ning kavandatavad ja elluviidavad tegevused peavad võimaldama saavutada eesmärgid, väljundid ja tulemused parimal moel optimaalse ja realistliku ajakavaga. Ettenähtud tegevused ja/või lahendused peavad olema kuluefektiivsed saavutamaks väljundeid ja tulemusi ning tegevuste elluviimiseks ette nähtud eelarve (sh ERF toetus, riiklik kaasfinantseering ja kasusaajate poolt kaetav omafinantseering) läbipaistev, realistlik ja mõistlik.

Punkti 5.1 alapunktides avatakse kultuuri- ja loomesektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamise toetatava tegevuse raames alategevuste sisu. Eesmärk on otsida, leida, algatada ja katsetada loome- ja muu de majandusvaldkondade üleseid koostöövorme, mis toetaks nii loomeettevõtjate kestlikku kasvu ja võimekust turutingimustes paremini toime tulla kui looks konkreetseid näiteid ja mooduseid kultuuri- ja loomesektori sotsiaalmajandusliku mõju suurendamiseks. Loome- ja muude majandusvaldkondade ülese strateegiliste koostöö- ja arenguprogrammide väljatöötamisel ning elluviimisel on oluline, et need sisaldavad ka praktilisi arendustegevusi, mille tulemusena saavad kasusaajad projekti lõpuks tuua turule katsetamiseks uued või oluliselt täiustatud tooted ja/või teenused, olla valmis uutele turgudele sisenemiseks või on loonud eeldused müügimahtude kasvuks olemasolevatel välisturgudel.

Punkti 5.2 alapunktides avatakse loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamise ning teadmiste ja oskuste arendamise toetatava tegevuse raames alategevuste sisu.

Loomemajandusalast teadlikkust kasvatatakse kaardistuste, uuringute, analüüside ja ekspertiiside teostamise ja nende tulemuste avaldamise ja levitamise kaudu, samuti info- ja

teavitusmaterjalide, publikatsioonide jms trükiste ning digitaalsete materjalide koostamise ja levitamise abil, infopäevade, seminaride, konverentside jms teavitusürituste korraldamisega ja nendel osalemisega, ning koostöövõrgustike, mõttekodade, ümarlaudade jms koostöövormide algatamise ja korraldamise ning koostöötegevustes osalemise kaudu.

Horisontaalsete põhimõtete analüüsi tulemusena on tuvastatud, et eelnõus kajastatud toetatavatel tegevustel on soolise võrdõiguslikkuse edendamisele kaudne mõju. Kaardistuste, uuringute ja analüüside läbiviimisel kogutakse ja analüüsitakse andmeid ka soo, emakeele, vanuse jt sotsiaalsete kategooriate lõikes vastavalt võimalustele ja vajadustele. Info- ja teavitusmaterjalide, publikatsioonide jms, trükiste ning digitaalsete materjalide koostamisel on senini järgitud ja järgitakse ka edaspidi soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid sh välditakse stereotüüpset keelekasutust ja kuvandeid. Infopäevade, seminaride, konverentside jms teavitusürituste korraldamisel seatakse eesmärgiks soolise tasakaalu ja mitmekesisuse suurendamine esinejate ning osalejate hulgas juhul, kui vastav probleem on tuvastatud konkreetnes valdkonnas või piirkonnas. Erivajadusega osalejatele tagatakse ligipääsetavus kõikidele sündmustele, sh infole ja kommunikatsioonile. Elluviija veebileht vastab WCAG 2.0 AA juurdepääsetavuse suunistele ning veebis on loodud hetkel järgmised võimalused: <https://eas.ee/ligipaasetavus/>. Ligipääsetavus sündmustele tagatakse vajaduspõhiselt, kui on ilmnenud vajadus mingi konkreetse erilahenduse järele ning nende väljatöötamise või kasutamise kulu arvatakse abikõlblike kulude hulka. Kuna eelnõu raames investeringute tegemist ei toetata, siis sündmuse või tegevuse läbiviimiseks valitakse sobivate lahendustega asukoht ning erivajadusi lahendatakse vastavate teenuste ostmise ja/või tehnoloogia rentimise kaudu. Sündmuste korraldamisel on elluviijal ja partneritel soovitatav järgida keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise juhendit, mis on kättesaadav Kliimaministeeriumi veebilehel <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnateadlikkus>.

Loomemajandusalaseid teadmisi ja oskuseid arendatakse loomemajandusega seotud ettevõtluskonkursside ja tunnustusürituste algatamise ja korraldamise ning nendel osalemise kaudu, pakutakse ettevõtluse, ekspordi, juhtimise, toote-, teenuse-, protsesside ja ärimudeli arendamise alast nõustamist ning ekspertiisi, algatatakse, töötatakse välja ja korraldatakse koolitusi, õppereise, praktikume ja arenguprogramme ning osaletakse nendel, samuti korraldatakse rahvusvahelistumisele ja ekspordi edendamisele suunatud turundus- ja kontaktüritusi ning osaletakse rahvusvahelistel messidel ja turundus- ning kontaktüritustel.

Toetatavad tegevused ei kattu kultuuriministri 06.07.2023. a määruse nr 7 „Loomettevõtjatele tugiteenuste pakkumise, nende arenguplaanide elluviimise ja ekspordivõimekuse kasvu toetamise tingimused ja kord“ alusel toetatavate tegevustega, vaid täiendavad neid.

Eelnõu punktis 6 sätestatakse toetatavate tegevuste sihtgrupid alategevuste lõikes.

Punkti 6.1 kohaselt on kultuuri- ja loomesektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamise alategevused suunatud loomeettevõtjast VKEdele, sh nii alustavatele, tegutsevatele kui kasvuettevõtjatele, ning teiste majandusvaldkondade VKEdele.

Punkti 6.2 kohaselt on loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamise alategevused suunatud loomeettevõtjast VKEdele, sh nii alustavatele, tegutsevatele kui kasvuettevõtjatele, teiste majandusvaldkondade VKEdele, potentsiaalsetele ettevõtjatele (st füüsilistele isikutele, kes plaanivad alustada tegutsemist ettevõtjana või mittetulundusühingutele, mis kaaluvad

majandustegevuse alustamist või jätkamist äriühinguna), poliitikakujundajatele, valitsussektori asutustele, ettevõtluse tugistruktuuridele ja laiemale avalikkusele. Antud loend ei ole lõplik ega ammendav, kuna vastavalt tuvastatud turutõrkele, nõudlusele ja potentsiaalile võib sihtgrupp laieneda ja täieneda nt teadus- ja arendusasutuste, kolmanda sektori organisatsioonide, jms näol.

Punkti 6.3 kohaselt on loomemajandusalaste teadmiste ja oskuste arendamise alategevused suunatud loomeettevõtjast VKEdele, sh nii alustavatele, tegutsevatele kui kasvuettevõtjatele.

Punktis 6.4 sätestatakse, et toetatavates tegevustes saavad osaleda ka ettevõtluse, sh loomeettevõtluse edendamise tegevused ja ettevõtluse arengusse panustavad juriidilised isikud, teadus- ja arendusasutused ning avaliku sektori organisatsioonid ja esindajad. Eelpool nimetatud osalejad ei kvalifitseeru kasusaajateks eelnõu punkti 2.5 tähenduses ega panusta punktis 7 sätestatud tulemus- ja väljundnäitajate sihttasemete saavutamisse.

Eelnõu punkt 7 nimetab toetatavate tegevuste seireks ja hindamiseks kasutatavad meetmete nimekirjas nimetatud näitajad ning nende sihttasemed, mis aitavad mõõta eelnõu punktis 4 kirjeldatud eesmärgi ja oodatavate tulemuste saavutamist.

Toetatava tegevuse „Kultuuri- ja loomesektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine“ mõlema alategevuse elluviimisega panustatakse meetmete nimekirja väljundnäitajate RCO01 „Toetatavad ettevõtjad“ ja RCO04 „Mitterahalist toetust saavad ettevõtjad“ sihttasemete saavutamisse ning tulemusnäitaja RCR25 „VKEde, kellel on suurem lisandväärtus töötaja kohta“ sihttaseme saavutamisse. Toetatava tegevuse „Loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ning teadmiste ja oskuste arendamine“ osade alategevuste elluviimisega panustatakse meetmete nimekirja väljundnäitajate RCO01 „Toetatavad ettevõtjad“ ja RCO04 „Mitterahalist toetust saavad ettevõtjad“ sihttasemete saavutamisse vastavalt eelnõu punktis 4.4 sätestatule ning tulemusnäitaja RCR25 „VKEde, kellel on suurem lisandväärtus töötaja kohta“ sihttaseme saavutamisse vastavalt eelnõu punktis 4.5 sätestatule. Ehk siis väljund- ja tulemusnäitaja sihttasemete saavutamisse panustatakse eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 kirjeldatud alategevuste elluviimisega.

Väljundnäitaja raames loetakse ettevõtjate arvu, kes on kasusaajatena osalenud eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 kirjeldatud alategevustes. Siinjuures tuleb pidada eraldi arvestust mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate üle. Eelnõu alusel toetatavate tegevuste elluviimise kaudu panustab erieesmärgi tasandil seatud väljundnäitaja sihttasemesse hinnanguliselt kokku 530 unikaalset ettevõtet. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 raames ellu viidud loomemajanduse arendamise meetme samalaadsetes tegevustes osales 2022. a lõpu seisuga kokku 965 kasusaajat (sh mittetulundusühingud, keda käesoleva eelnõu raames kasusaajatena ei arvestata) ning toetatavate tegevuste eelarve oli samas suurusjärgus.

Tulemusnäitaja raames loetakse ettevõtjate arvu, kes on kasusaajatena osalenud eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 kirjeldatud alategevustes ja kelle lisandväärtus töötaja kohta on väljundi saavutamise aastale järgneval esimesel majandusaastal vähemalt 2 % suurem kui lisandväärtus töötaja kohta tegevuses osalemisele eelnenud aastal. Eelnõu alusel toetatavate tegevuste elluviimise kaudu panustab erieesmärgi tasandil seatud tulemusnäitaja sihttasemesse hinnanguliselt kokku 145 unikaalset ettevõtet ehk ligikaudu 27%

kasusaajatest. Tulemusnäitaja saavutamist mõõdetakse ja hinnatakse kasusaajate esimese majandusaasta andmete põhjal peale väljundi saavutamist. Vajalikud andmed saab teisel majandusaastal peale väljundi saavutamist ehk alategevuse raames ellu viidud konkreetse projekti lõppemist peale seda, kui majandusaasta aruande esitamise tähtaeg Äriregistrile on toetatavates alategevustes osalenud kasusaajate jaoks saabunud.

Kasusaajate andmed, mis on muuhulgas vajalikud väljund- ja tulemusnäitajate sihttasemete saavutamise jälgimiseks, kogub ja sisestab struktuuritoetuste registri (SFOS) sündmuste infosüsteemi (SIS) elluviija. Andmete olemasolu peab olema tagatud SFOSis iga poolaasta lõpu seisuga hiljemalt poolaastale järgneva teise nädala lõpuks. Analüüsi viib läbi samuti elluviija, kaasates vajadusel rakendusüksust.

Väljund- ja tulemusnäitaja sihttaseme saavutamisse panustavate ettevõtete topeltlugemine välistatakse erieesmärgi tasemel ehk iga ettevõtet, mida on toetatud erinevatest meetmetest, tegevustest või projektidest, arvestatakse näitajas ühe korra. Ettevõtte loetakse saavutustasemesse üks kord sõltumata abi andmise kordadest konkreetsetes erieesmärgis.

Näitajate täitmise seiret korraldatakse vastavalt Rahandusministeeriumi koostatud perioodi 2021–2027 näitajate metoodikale.

Eelnõu punkt 8 sätestab toetatavate tegevuste abikõlblikkuse perioodi, milleks on 01.04.2023. a kuni 31.10.2029. a. Enne eelnõu jõustumist on tehtud ettevalmistavaid tegevusi, milles kasusaajad pole osalenud ja seega pole tegevuste elluviimisega kaasnenud ka abi andmist.

Eelnõu punkt 9 sätestab toetatavate tegevuste eelarve tegevuste ja alategevuste lõikes, tuues välja finantsallikate (ERF toetus, riiklik kaasfinantseering ja omafinantseering) mahud ja proportsioonid. Toetatavate tegevuste kogueelarveks abikõlblikkuse perioodil sätestatakse 4 285 714 eurot, millest 3 000 000 eurot on ERF toetus, 1 000 000 eurot riiklik kaasfinantseering ning 285 714 eurot omafinantseering. Omafinantseering kaetakse kasusaajate rahalisest panusest. Toetatavate tegevuste eelarve on kooskõlas meetmete nimekirja meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondade ülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ summa ja jaotusega.

Eelnõu punktis 10 määratletakse abikõlblike kulude üldtingimused ja abikõlbmatud kulud.

Punktis 10.1 sätestatakse, et kulu peab olema toetatavate tegevuste elluviimisega otseselt seotud, põhjendatud, sobiv, vajalik ja tõhus. Lisaks peavad kulud olema kooskõlas rakendusametuse kooskõlastatud tegevuskava ja eelarvega ning tagama planeeritud väljund- ja tulemusnäitajate saavutamise kuluefektiivselt.

Punkti 10.2 kohaselt lähtutakse abikõlblike kulude määratlemisel ühendmääruse §-st 15 ja eelnõus sätestatud tingimustest.

Ühendmääruse §-s 15 sätestatakse kulu abikõlblikuks arvamise üldised tingimused. Kulude abikõlblikkust hinnatakse iga-aastaselt tegevuskavas kajastatud tegevuste ja nende täpsema sisu pinnalt, mis on omakorda aluseks abikõlbliku eelarve määramisel.

Lisaks kirjeldatakse ühendmääruse §-s 15, milliste tunnuste esinemisel loetakse kulu põhjendatuks. Kulu on põhjendatud, kui kulu on sobiv, vajalik ja tõhus ette nähtud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks ning see tekib toetatavate tegevuste käigus. See avaldub läbi põhjendatuse nõude ehk peab olema tuvastatav põhjuslik seos, millest saab järeldada, et antud kulu on tekkinud eesmärkide ja kavandatud tulemuste saavutamiseks tehtavate asjakohaste toetatavate tegevuste käigus. Kulu on sobiv, kui see vähemalt soodustab tulemuste saavutamist. Kulu on vajalik, kui tulemust ei ole võimalik saavutada muu kuluga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kulu on tõhus, kui selle maksumus kajastab parimat võimalikku suhet kasutatud vahendite ja saavutatud tulemuste vahel.

Punkti 10.3 kohaselt jagunevad abikõlblikud kulud otsesteks ja kaudseteks kuludeks. Ühendmääruse § 17 punkti 8 kohaselt on kaudsed kulud abikõlblikud ainult ühtse määra alusel.

Punktis 10.4 sätestatakse, et kaudseteks kuludeks loetakse ühendmääruse § 21 lõikes 5 nimetatud üldkulud, milleks on halduskulud (mh kontoritarvete ja -mööbli ostmise, rentimise, hooldamise ja remondi kulud, sidekulud, infotehnoloogia kulud, kütte-, vee- ja elektrikulud ning ruumide koristamise kulud, ruumide rendikulud, valveteenuse kulud, maamaks, pangakonto avamise ja haldamise kulud ning makse ülekandetasu) ning ühendmääruse § 21 lõikes 6 nimetatud administreerimisega seotud abistavate tegevuste personalikulud vastavalt ühendmääruse § 16 lõikele 1. Koopia- ja joonestuspaberi, mööbli, kontori IT-seadmete ja puhastustoodete ning -teenuste ostumenetluse läbiviimisel on elluviijal ja partneritel kohustus järgida keskkonnahoidlike riigihangete reegleid, mis on kehtestatud keskkonnaministri 29.06.2021 määrusega nr 35 „Hankelepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused“. Juhised on kättesaadavad Kliimaministeeriumi veebilehel <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked#kohustuslikud-keskko>.

Projekti kaudsed kulud on kulud, mis ei ole otseselt seotud projekti sisutegevuse ehk toetatavate tegevuste elluviimisega, vaid abistavad sisutegevuste tegemist. Elluviija administreerimistegevustega seotud personalikulud ja üldkulud ehk halduskulud on abikõlblikud lihtsustatuna ühtse määra alusel.

Punkti 10.5 kohaselt hüvitatakse kaudseid kulusid elluviijale ühtse määra alusel, milleks on 7% toetatavate tegevuste otsestest kuludest. Lihtsustatud hüvitamisviisi rakendamine võimaldab keskenduda rohkem eesmärkide täitmisele ja tulemuste saavutamisele kui tegevuste elluviimisega kaasnevate kulude kontrollile. Lihtsustatud hüvitamisviiside kasutuselevõtmine vähendab halduskulusid ja -koormust, kuna lihtsustatud hüvitamisviiside alusel välja makstud toetuse puhul tegelikult tehtud kulusid ei tõendata, kontrollita ega auditeerita. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada rakendusüksusele kaudsete kulude kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmetoodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega projektauditi käigus. Ühtse määra puhul peavad toetatavad tegevused olema tehtud projekti abikõlblikkuse perioodil. Kui kulu arvestatakse ja hüvitatakse ühtse määra raames, ei kuulu selline kulu hüvitamisele tegeliku kuluna kuludokumendi (arve) alusel, sest vastasel korral oleks tegemist topeltfinantseerimisega. Kulude lihtsustatud hüvitamisviiside alusel toetuse maksmise eesmärgiks on

kuludokumentide kontrollimise ja säilitamisega kaasnevate halduskulude vähendamine ja hüvitamise põhimõtete lihtsustamine.

Punktis 10.6 sätestatakse, et toetatavate tegevuste elluviimisega kaasnevaid otseseid kulusid hüvitatakse elluviijale tegelike kulude alusel.

Punktides 10.7 ja 10.8 sätestatakse personalikulude abikõlblikkus. Personalikulud arvestatakse tegelike kulude alusel vastavalt ühendmääruse §-le 16 ning personalikulu on abikõlblik kuni 30% toetatavate tegevuste abikõlblikest kuludest. Personalikulu osakaal peab olema nõuetekohane nii rakendusasutusele iga-aastaselt kooskõlastamiseks esitatavas eelarves kui vahearuannetes ja lõpparuandes.

Personalikulude arvestamisel kehtib põhimõte, et hüvitatakse ainult toetatavate tegevuste elluviimisega seotud tööülesannete täitmise kulud. Personalikulude hulka arvatakse töötajate või ametnike töö eest makstav töötasu või füüsilise isikule võlaõigusseaduses nimetatud töövõtu- või käsunduslepingu alusel makstav tasu. Tasu peab vastama projekti heaks töötatud ajale. Hüvitatavad on ka abikõlblikult töötasult makstavad seadusest tulenevad tasud, sh tööjõumaksud (sotsiaalmaks ja tööandja töötuskindlustusmaks) ja hüvitised, puhkusetasu, ametist vabastamise ja töölepingu lõpetamise hüvitis ning töövõimetushüvitis.

Samuti on abikõlblikud töötaja ja ametniku lähetuse, koolituse ja tervisekontrolliga seotud kulud. Lähetuskulud, sh päevarahad ja mootorsõiduki kasutamise kulud, on abikõlblikud riigisisestes õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuuluvate piirmäärade või asutuse sisekorras kehtestatud piirmäärade ulatuses. Töötaja tervisekontrolliga seotud kulu all peetakse silmas töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 13 lõike 7 kohaseid tööandja kulusid töötajate tervisekontrolli korraldamisel.

Töötaja ja ametniku töötamine projekti heaks peab olema tõendatud kirjalikult, et oleks võimalik kontrollida hüvitamiseks esitatud kulu projektiga seotust. Füüsilisele isikule tööde või teenuste eest makstav lepingutasu on võrdsustatud töötasuga ning tasu maksjal on kohustus maksustada see tasu tööjõumaksudega (sotsiaalmakse ja töötuskindlustusmaksega). Kui teenuse osutaja on juriidiline isik või füüsilisest isikust ettevõtja, käsitatakse lepingujärgset kulu sisseostetud teenusena, mille pealt tööjõumakse ei arvestata, seega seda personalikuluna ei arvestata. Teenuse osutamise eest makstav tasu peab olema lepingus selgelt eristatud ning see ei või sisaldada muude kulude, näiteks sõidukulu või muude kulude, mis on vajalikud teenuse osutamiseks, maksumust. Kui personalikulud hüvitatakse tegelike kulude alusel ja töötaja täidab samas asutuses lisaks projekti raames tehtavale tööle ka teisi tööülesandeid, peab ta tõendama töö seotust projektiga ehk projekti heaks tehtud töö osakaalu kogu tööajast, mida võib teha tööajatabeli vormis või muus dokumendis, näiteks töölepingus fikseeritud kokkulepitud proportsiooni alusel, kus on näidatud projektiga seotuse määr kogu tööajast, seega ka töötasust. Vajaduse korral võib jaotust projekti käigus muuta, et see oleks kooskõlas tegelikkusega.

Punktis 10.9 loetletakse abikõlbmatud kulud. Lisaks ühendmääruse §-s 17 sätestatud abikõlbmatutele kuludele ei toetata eelnõu raames immateriaalse ja materiaalse vara soetamist, liiklusvahendi ostmist ja rentimist, kinnisasja soetamist, elluviija organisatsiooni üldise juhtimise kulu (sh juhtorganite tasusid), täienduskoolituse kulu, kui koolituse korraldamisel ei ole arvestatud täiskasvanute koolituse seaduse § 15 lõigetes 2–4 toodud erisustega, turustusvõrgu loomise kulu väljaspool Eestit ning kõiki toetatavate tegevuste elluviimisega otseselt sidumata mistahes kulusid.

Ühendmääruse § 17 kohaselt ei ole abikõlblik laenu- ja liisinguintress ehk võlaintriss, tegevuste elluviimisega seotud rahatrahv, rahaline karistus, kohustuse mittetäitmisel makstav leppetrahv ja viivis ning kohtuga seotud halduskohtumenetluse seadustiku 11. peatükis sätestatud menetluskulud. Abikõlbmatud on ka järgmised kulud: mitterahalised kulud (sh amortisatsioonikulud) ning kindlustusmaksed (v.a tegevuste elluviimisega otseselt vajalikud kindlustused), asutusesisesed, töösisekorraeeskirjaga või kollektiivlepinguga ettenähtud hüvitised ja toetused, mida ei käsitleta palgana seaduse tähenduses, organisatsiooni juhtimiskulu, hoonestatud ja hoonestamata maa ostusumma, taristu investeeringu ning maa ja kinnisvara ostukulud, liisingulepingu alusel tekkiv kulu ja vara ostukulu, käibemaks, kui käibemaksuseaduse kohaselt on projekti kuludelt õigus sisendkäibemaksu riigilt tagasi taotleda või käibemaks on hüvitatav muul moel ning kulu, mille katteks on toetust juba eraldatud riigieelarvest või muust avaliku sektori või välisoetusest või makstud teises projektis.

Eelnõu punktiga 11 kehtestatakse toetuse maksmise tingimused ja kord. Toetuse väljamaksmisel tuleb lähtuda ÜSS2021_2027-is ja ühendmääruses toodud tingimustest ning eelnõus sätestatud erisustest.

Eelnõu punktis 12 sätestatakse elluviija õigused ja kohustused.

Elluviijale kohalduvad lisaks eelnõus sätestatule kõik ÜSS2021_2027-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused. Ühendmääruse §-des 10 ja 11 nimetatud kohustused rakenduvad sõltumata, kas eelnõus on neile viidatud või need loetletud. Elluviija kohustuste täidetusest sõltub, kas toetus makstakse välja täies või ainult täitmisele vastavas mahus. Seega tuleb elluviijal täita kohustusi väga hoolikalt.

Elluviija peab tagama, et tal on toetatavate tegevuste elluviimiseks vajalik kvalifikatsioon ja õiguslikud eeldused, sõltuvalt nõude olemusest.

Elluviija peab toetatavad tegevused ellu viima eelnõu kohaselt ehk seal nimetatud eesmärgil, kavandatud alategevuste abil ning saavutama kavandatud tulemused. Tulemusi iseloomustavad eelnõus nõutud väljundnäitaja sihttaseme saavutamine. Kui elluviija sätestatud tulemusi ei saavuta, on tegemist kohustuste eiramisega ning tal ei ole õiguspärast ootust, et eelnõus märgitud toetuse summa jääb esialgu määratud summa ulatuses kehtima.

Elluviija peab rakendusüksuse nõudmisel tõendama, et tegevusi viiakse ellu kavandatud ajakavas ja moel. Projekti kui terviku elluviimise suotlikkuse tõendamise vajadus võib ilmned, kui projekti ajakava kohases elluviimises on viivitusi ning rakendusüksusel on tekkinud kahtlusi, kas projekti tegevused saavad abikõlblikkuse perioodi lõpuks tehtud. Elluviija peab esitama vajaduse korral tõendid, mille põhjal saab rakendusüksus oma arvamust kujundada.

Kui toetatava tegevuse elluviimisega seotud andmed muutuvad, peab elluviija sellest rakendusasutust viivitamata kirjalikult teavitama. Selle alusel rakendusasutus hindab, kas rakendamistingimused või toetuse andmise eeldused on endised või vajab eelnõu muutmist. Samuti peab elluviija teavitama rakendusasutust, kui ta ei saa enam eelnõu raames tegevusi ellu viia, tekkinud on tõsised probleemid või on vaja eelnõu muuta.

Elluviija peab esitama õige ja täieliku teabe, korrektsed dokumendid ja aruanded toetatava tegevuse elluviimise kohta tähtjaks ja nõutud viisil. Nimetatud kohustus hõlmab teabe ja aruannete esitamise üldist korrektsust, sh ettenähtud vorminõuete järgimist, arusaadavate selgituste andmist, õigete andmete ja nõutud dokumentide tähtaegset esitamist. Kulu- ja maksmist tõendavad dokumendid peavad vastama raamatupidamisarvestuses kehtivatele nõuetele.

Elluviijal on makse aluseks olevate tingimuste täitmise tõendamise kohustus. Kui elluviija makse tegemise aluseks nõutud tõendeid ei esita, siis toetust ei maksta.

Elluviija peab aitama kaasa audiitori ja kontrollija kontrollitegevusele. Nimetatud kohustuse rikkumine võib kaasa tuua toetuse vähendamise ja toetuse tagasinõudmise eelkõige seetõttu, et kulu abikõlblikkuses või kohustuste täitmisel ei saa veenduda.

Elluviija peab tagasimaksmisele kuuluva toetuse tagasi maksma tähtjaks.

Punktis 12.2.2 täpsustatakse, et elluviija peab esitama hiljemalt jooksva aasta 1. novembriks rakendusasutusele kooskõlastamiseks järgneva aasta tegevuskava ja eelarve. Esimese aasta eelarve ja tegevuskava esitab elluviija 30 tööpäeva jooksul pärast eelnõu kinnitamist. Tegevuskavade koostamisel tegevuste planeerimisel lähtub elluviija rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud valikukriteeriumidest ja -metoodikast.

Punkti 12.2.3 kohaselt peab elluviija koguma tegevuskavade ja eelarvete koostamisel sisendit mh rakendusasutuselt, rakendusüksuselt, ettevõtjate esindusorganisatsioonidelt, ettevõtluse tugistruktuuridelt, kes pakuvad erinevates sektorites tegutsevatele ettevõtetele või potentsiaalsetele ettevõtjatele erinevaid tugiteenuseid või toetuseid, ning toetatavate tegevuste ja alategevuste sihtgrupi esindajatelt.

Punktides 12.2.4 ja 12.2.5 reguleeritakse toetatavate tegevuste kinnitatud aastaeelarvest erinevate kulutuste tegemine.

Punktis 12.2.6 täpsustatakse, et elluviija peab nii rakendusasutuse kui ka rakendusüksuse järelepärimisele vastama kümne tööpäeva jooksul selle saamisest arvates.

Punkti 12.2.7 kohaselt tuleb elluviijal teavitada rakendusasutust riigihangetest, mille eeldatav maksumus on üle riigihanke piirmäära riigihangete seaduse mõistes. Elluviija esitab rakendusasutustele riigihanke tehnilise kirjelduse hiljemalt hanke väljakuulutamise päeval. Tehniline kirjeldus annab rakendusasutusele detailsema ülevaate tegevuskavas välja toodud konkreetse toetatava tegevuse elluviimiseks hangitava teenuse sisust.

Punktides 12.2.8 ja 12.2.9 sätestatakse kulude abikõlblikkust tõendavate dokumentide säilitamise ja kulude eristamise nõuded. Elluviijal on kohustus säilitada toetuse saamise aluseks olevad dokumendid ja muud tõendid ÜSS2021_2027-i §-s 18 nõutud aja jooksul. Lisaks peab elluviija tagama, et ka partnerid säilitavad toetuse saamise ja kasutamisega seotud dokumente sama kaua, kui selleks on kohustatud elluviija.

Elluviija peab eristama projektiga seotud abikõlblikud ja abikõlbmatud kulud. Abikõlblike kulude puhul peab olema tuvastatav ka nende tasumine. Kulude eristamise kohustus ei kohaldu projekti lihtsustatud kuludega kaetud osale. Nimetatud kohustuse rikkumine võib

kaasa tuua finantskorrektsiooni, sest võib tekkida kahtlus, et projektiga seotud finantsteave ei ole tuvastatav ehk usaldusväärne.

Punktis 12.2.10 reguleeritakse maksete prognooside esitamist rakendusüksusele.

Punktides 12.2.11 ja 12.2.12 sätestatakse asjaolud, millest elluviija peab rakendusasutust teavitama. Elluviija teatab rakendusasutusele viivitamatult ja kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, kui toetatavatele tegevustele või alategevustele on taotletud toetust teistest meetmetest või muudest välisabi või kohaliku omavalitsuse või riigieelarvelistest vahenditest, kui on ilmnunud asjaolud, mis takistavad täitmast elluviija ülesandeid, kui on tekkinud vajadus eelnõu muutmiseks või kui toetatavate tegevuste või alategevuste elluviimisel esinevad probleemid, mis võivad mõjutada toetatavate tegevuste eesmärkide ja tulemuste saavutamist.

Punkti 12.2.13 kohaselt peab elluviija juhul, kui toetatavate tegevuste või alategevuste kavandamisel on läbi viidud ideekonkurss ja selle tulemusena on kaasatud toetatavate tegevuste või alategevuste elluviimisesse partner või partnerid, sõlmima nendega partnerluslepingud, milles mh sätestatakse detailselt tegevused, mida partner teeb, partneri õigused, kohustused ja vastutus, aruannete esitamise tähtajad, maksete tegemise kord, dokumentide esitamise ja säilitamise ning infovahetuse viis. Enne partneritega lepingute sõlmimist on elluviijal kohustus kooskõlastada kaasatavad partnerid rakendusasutusega.

Punktides 12.2.14 kuni 12.2.17 sätestatakse kasusaajatega seotud toimingud. Kasusaajad osalevad eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 nimetatud alategevustes ning elluviijal on kohustus koguda ja töödelda nende kohta andmeid, sh kasusaajate hinnanguid pakutavatele teenustele ning majandusnäitajaid enne ja pärast teenuste kasutamist.

Kasusaajatelt vahetult pärast teenuse kasutamist kogutav info peab võimaldama anda hinnangut toetatavate tegevuste ja alategevuste raames pakutavate teenuste (sh e-keskkonnas pakutavate teenuste) kättesaadavusele (sh info saamisele veebilehtedelt, sotsiaalmeediast, uudiskirjadest, jms ning teenustele juurdepääsule, jms) lähtuvalt kasusaaja vajadustest. Lisaks peavad kasusaajad andma hinnangu teenuste asjakohasusele (sh teenuse saamise tingimused, piisav paindlikkus teenuse osutamisel, rätseplahenduste pakkumine, teenuste kujundamine ja vajadusel korrigeerimine koos ettevõtjatega, teenuse vastavus sihtrühma ja valdkonna vajadustele, jms) ning kvaliteedile (sh kasutusmugavus, hind, väärtuspakkumine erinevatele sihtrühmadele, jms).

Toetatavate alategevuste tulemuslikkuse ja mõju hindamiseks kogutakse kasusaajatelt tagasisidet vähemalt ühe aasta möödudes nendes osalemise lõpust arvates. Sõltuvalt toetatava alategevuse raames ellu viidud projekti iseloomust peab kogutav info võimaldama anda hinnangut näiteks ettevõtluse alaste kompetentside (sh teadmised, oskused ja kogemus) suurenemisele, ekspordi alustamiseks või välisurgudel laienemiseks vajalike kompetentside kasvule, ärimudeli, toote- ja/või teenuse arendamise alaste kompetentside suurenemisele, jms. Info ja hinnangud peaksid andma nii elluviijale kui rakendusasutusele tagasisidet, kas toetatavad tegevused ja alategevused on aidanud kasusaajatel hakata oma tooteid/teenuseid eksportima, siseneda uutele eksporditurgetele või laieneda olemasolevatel välisurgudel, kas kasusaajad tegelevad toote- ja teenusearendusega või nende toodete ja/või teenuste kvaliteet on paranenud, kas arenduskoostööd teiste sektorite ettevõtete ja organisatsioonidega on käivitunud, kas tegeletakse teadus- ja arendustegevuse ja/või innovatsiooniga, jms.

Toetatavate alategevuste mõju majandusnäitajatele hinnatakse kasusaajate müügitulu, ekspordi müügitulu, kasumi ja lisandväärtuse muutuse põhjal.

Elluviija peab tagama eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 nimetatud alategevustes osalenud kasusaajate andmete, sealhulgas väljund- ja tulemusnäitajate sihttasemetega saavutamise jälgimiseks ja analüüsiks vajalike andmete olemasolu struktuuritoetuste registri sündmuste infosüsteemis iga poolaasta lõpu seisuga hiljemalt poolaastale järgneva teise nädala lõpuks.

Elluviijal on kohustus pidada arvestust kasusaajatele antava vähese tähtsusega abi kohta ja teavitada kasusaajaid neile antavast abist, suurusest ja tingimustest ning esitada sellekohase teabe rakendusüksusele koos aruannetega.

Kuna eelnõu punkti 9.2 kohaselt kaetakse omafinantseering kasusaajate rahalisest panusest, peab elluviija koguma eelnõu punktides 5.1, 5.2.1.3, 5.2.1.4 ja 5.2.2 nimetatud alategevustes osalevatelt kasusaajatelt osalustasusid ning tõendama nende tasude laekumist hiljemalt viimase maksetaotluse esitamisel krediidasutuse kinnitatud pangakonto väljavõttega.

Punkti 12.2.18 kohaselt peab elluviija tagama sihtgruppidele suunatud sündmustele ja tegevustele ligipääsetavuse füüsilises ja virtuaalses keskkonnas vastavalt elluviidava tegevuse ja alategevuse iseloomule ning sihtgrupi vajadustele.

Kõikide toetatavate tegevuste elluviimiseks kavandatavate sündmuste ja tegevuste planeerimisel, kommuniqueerimisel ja elluviimisel tuleb järgida kehtivaid ligipääsetavuse nõudeid. Üritustel ja koolitustel tagatakse ligipääsetavus füüsilisele ja virtuaalsele keskkonnale nelja peamise erivajadusega (nägemis-, kuulmis-, liikumis- ja intellektipuu) inimestele. Vastavad nõuded tagatakse vajaduspõhiselt, kui on ilmnenud vajadus mingi konkreetse erilahenduse järele ning nende väljatöötamise või kasutamise kulu arvatakse abikõlblike kulude hulka. Erivajadusega osalejatele tagatakse ligipääsetavus kõikidele sündmustele, sh infole ja kommunikatsioonile. Elluviija veebileht vastab WCAG 2.0 AA juurdepääsetavuse suunistele ning veebis on loodud hetkel järgmised võimalused: <https://eas.ee/ligipaasetavus/>. Kuna eelnõu raames investeringute tegemist ei toetata, siis sündmuse või tegevuse läbiviimiseks valitakse sobivate lahendustega asukoht ning erivajadusi lahendatakse vastavate teenuste ostmise ja/või tehnoloogia rentimise kaudu. Sündmuste korraldamisel on elluviijal ja partneritel soovitatav järgida keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise juhendit, mis on kättesaadav Kliimaministeeriumi veebilehel <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnateadlikkus>.

Punktis 12.3 tuuakse välja elluviija õigused. Elluviija saab teha rakendusasutusele ettepanekuid käskkirja, eelarve ja tegevuskavade muutmiseks, kaasata toetatavate tegevuste elluviimisesse vajaduse korral eksperte ja moodustada hindamis- või valikukomisjone ning korraldada toetatavate tegevuste kavandamisel ideekonkursside ja kaasata nende tulemusena partnereid toetatavate tegevuste elluviimisesse. Lisaks on elluviijal õigus paluda rakendusüksuselt riigihangete eelnõustamist. Selleks peab elluviija esitama rakendusüksusele riigihanke- ja muud dokumendid hiljemalt viis tööpäeva enne riigihanke väljakuulutamist, enne riigihanke igas etapis otsuste tegemist ja enne hankelepingu muutmist. Kuna riigihangete tegemisel tuvastatud rikkumised on suurim struktuurivahendite tagasinõuete põhjus, on eelnõustamise võimaluse kasutamine väga tervitatav. Juhul kui elluviija on ideekonkursi tulemusena leidnud partnerid, kooskõlastanud nad

rakendusasutusega ja sõlminud nendega eelnõu muutmise järgselt partnerluslepingud, on ka partneritel võimalus paluda rakendusüksuselt riigihangete eelnõustamist.

Eelnõu punktis 13 sätestatakse partneri kohustused.

Partnerid peavad täitma ühendmääruse § 10 lõigetes 2 ja 3 nimetatud kohustusi. Lisaks ühendmääruse § 10 lõigetes 2 ja 3 nimetatud kohustustele on partnerid kohustatud tagama elluviijaga partnerluslepingute sõlmimise ja sihtrühmale suunatud sündmustele ligipäätavuse.

Eelnõu punkt 14 kirjeldab toetuse kasutamise seotud aruannete esitamise ja kinnitamise korda ning kehtestab aruannetes kajastatava info miinimumnõuded. Aruanded esitatakse rakendusüksusele e-toetuse keskkonna kaudu. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida toetatava tegevuse edenemist ja tulemuste täitmist, võimaldavad vajaduse korral tähelepanu juhtida vajakajäämistele ning teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

Eelnõu punkt 15 reguleerib finantskorrektsioonide (edaspidi *FKO*) tegemist ja toetuse tagasimaksmist ÜSS2021_2027-i ja ühendmääruse kohaselt.

FKO tegemise pädevus on rakendusüksusel. FKO hõlmab määratud toetuse osalist või täielikku vähendamist ning rikkumisega seotud ulatuses kulude abikõlbmatuks lugemist. Abikõlbmatuks loetava summa ulatuses vähendatakse ka projekti abikõlblikku eelarvet.

Kui rikkumisega seotud kulude katteks on juba toetus välja makstud, sisaldab FKO ka toetuse tagasinõuet. Kui rikkumine tuvastatakse väljamakse aluseks olevates kuludes, siis FKO-ga keeldutakse nende katteks toetuse maksest. Kui rikkumine tuvastatakse ettemakse kasutamise tõendamisel, jäetakse FKO-ga ettemakse tegemata.

Eelnõu punkt 16 sätestab vaiete lahendamise korra. Vaide esitamise õigus on elluviijal. Vaidemenetluse läbimine on kohustuslik rakendusasutuse või -üksuse otsuse või toimingu vaidlustamise puhul. Tegemist on haldusmenetluse seaduse (edaspidi *HMS*) erisusega, sest HMS-i kohaselt on isikul võimalus valida, kas esitada vaie haldusorganile või pöörduda kaebusega kohtusse. Kohustuslik vaidmenetlus täidab õiguspoliitilisi eesmärke, nagu õiguskaitsefunktsioon, halduse enesekontroll ning halduskohtute töökoormuse vähendamine.

Rakendusüksuse otsuse või toimingu peale esitatud vaideid menetleb rakendusüksus. Kui vaie esitatakse rakendusasutuse otsuse või toimingu peale, lahendab vaide rakendusasutus. Vaie lahendatakse 30 kalendripäeva jooksul selle vastuvõetavaks lugemisest ehk alates päevast, mil ei esine HMS-i § 79 kohaseid vaide tagastamise aluseid.

Eelnõu punkt 17 reguleerib eelnõu muutmist. Eelnõu muutmise algatamise õigus on rakendusasutusel, rakendusüksusel ja toetatavate tegevuste elluviijal. Muudatused kehtestatakse kultuuriministri käskkirjaga.

Eelnõu punktis 18 nimetatakse rakendussätteid, mille kohaselt rakendatakse eelnõud tagasiulatavalt alates 1. aprillist 2023. a. Tagasiulatava rakendamise vajadus tuleneb asjaolust, et toetatavate tegevuste ja alategevuste elluviimiseks on tehtud enne eelnõu jõustumist ettevalmistavaid tegevusi, millega on kaasnenud ka kulud. Ettevalmistavates

tegevustes pole kasusaajad osalenud ja seega pole tegevuste elluviimisega kaasnenud ka abi andmist.

Toetatavate tegevuste ja alategevuste vastavus rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega on järgmine:

1. Tegevuste kooskõla valdkondliku arengukavaga, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärgi saavutamisele

Hinnatakse kavandatavate ja elluviidavate tegevuste ning alategevuste kooskõla eelkõige valdkondliku arengukavaga „Kultuuri arengukava 2021-2030“ ning rakenduskava poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a) (iii) „VKEde kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“ eesmärkidesse panustamist. Toetatavad tegevused ja alategevused peavad lähtuma eelnõu punktis 4 kirjeldatud eesmärgist ja oodatavatest tulemustest ning panustama meetmete nimekirja väljund- ja tulemusnäitaja sihttasemetega saavutamisse. Samuti arvestatakse Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ alasihiga „Eesti majandus on tugev“.

2. Tegevuste põhjendus

Toetatavate tegevuste elluviimine aitab kaasa meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondadeülelene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ sekkumiste 21.1.3.23 „Kultuuri- ja loomesektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine“ ja 21.1.3.24 „Loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ning teadmiste ja oskuste arendamine“ eesmärkide saavutamisele. Toetatavad tegevused ja alategevused lähtuvad valdkondlikest, piirkondlikest või temaatilisest väljakutsest, kitsaskohtadest või kasutamata arenguvõimalustest, mis on kajastatud valdkondlikus arengukavas ja läbi viidud uuringutes. Samuti on aluseks võetud Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 raames ellu viidud loomemajanduse arendamise meetme samalaadsete tegevuste kogemus. Iga-aastastes tegevuskavades kajastatavad alategevused lähtuvad samadest põhimõtetest ning peavad võimaldama saavutada eesmärgid, väljundid ja tulemused parimal moel optimaalse ja realistliku ajakavaga. Täiendavalt on tegevuste põhjendatud kirjeldatud eespool eelnõu punkti 4 seletavas osas.

3. Tegevuste kuluefektiivsus

Toetatavate tegevuste ja alategevuste eelarvete planeerimisel on lähtutud meetme kogueelarve mahust ja selle jagunemisest erinevate sekkumiste vahel ning Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 raames ellu viidud loomemajanduse arendamise meetme samalaadsete tegevuste kogemusest. Toetatavate tegevuste ja alategevuste detailsed tegevuskavad ja eelarved kulukohtade lõikes kinnitatakse iga-aastaselt, mis tagab tegevuste veelgi täpsema fookuse ning võimaluse hinnata, kas tegevused ja lahendused on kuluefektiivsed planeeritud väljundite ja tulemuse saavutamiseks. Hinnatakse, kas planeeritud eelarve on realistlik ja mõistlik – kas on selge, milliste arvutuste ja hinnangute alusel on eelarve kokku pandud, kas planeeritud kulud on vajalikud ja mõistlikud ning kas on olemas võimekus tegevustele järgnevate püsikulude rahastamiseks. Sisse ostetavate teenuste lõplikud, õiglased ning usutavad maksumused leitakse hankeprotsesside käigus. Arvestatama peab võimaliku hindade muutusega järgnevate aastate jooksul. Kooskõla riigihangete seadusega on tagatud, kuna elluviija on riigihangete seaduse § 5 lõike 2 punkti 4 kohane hankija ja omab pikaegset kogemust riigihangete tegemisel.

4. Elluviija ja partnerite suutlikkus tegevusi ellu viia

Elluviija valiku põhjendused on toodud peatüki 2 punktis 3.2. Elluviija valik on kooskõlas ÜSS2021_2027-ga, mille kohaselt on elluviija valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga määratud volitatud asutus või juriidiline isik, kes vastutab toetuse andmise tingimuste käskkirjas nimetatud eelarve ulatuses tegevuste tegemise ja tulemuste saavutamise eest ning kellele kohaldatakse toetuse saaja kohta sätestatud. Partnerite kaasamisel hinnatakse nende valikul, kas neil on kvalifikatsioon ja kogemus ning õiguslikud, organisatsioonilised või tehnilised eeldused tegevuste elluviimiseks kavandatud viisil ning jätkusuutlikust tagades.

5. Tegevuste kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Eelnõuga hõlmatud tegevuste seos „Eesti 2035“-ga on kirjeldatud seletuskirja punktis 1. Lisaks on selgitatud panustamist horisontaalsete põhimõtete näitajatesse seletuskirja punktis 6. Toetatavate tegevuste väljatöötamisel on jälgitud, et need toetaksid „Eesti 2035“ aluspõhimõtteid. Kõigil peab olema võrdne võimalus eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks, sõltumata individuaalsetest eripäradest ja vajadustest, kuuluvusest erinevatesse sotsiaalsetesse rühmadesse ning sotsiaalmajanduslikust võimekusest ja elukohast. Horisontaalsete põhimõtete arvustamise analüüsi tulemusena leiti kõige selgem puutumus regionaalarengu teemadega. Toetatavate tegevuste panust regionaalselt tasakaalustatud arengusse hinnatakse „Eesti 2035“ näitajaga „väljaspool Harjumaad loodud sisemajanduse koguproduktiga elaniku kohta Euroopa Liidu 27 liikmesriigi keskmisest“, panust soolise võrdõiguslikkuse edendamisse näitajaga „soolise võrdõiguslikkuse indeks“, panust võrdsete võimaluste edendamisse näitajaga „hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“ ja panust ligipääsetavuse tagamiseks näitajaga „ligipääsetavuse näitaja“.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu alus on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu on muu hulgas kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglas Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.06.2021, lk 60–93). Samuti on eelnõu kooskõlas riigiabi ja vähese tähtsusega abi reguleeriva Euroopa Liidu õigusega;
- 3) Euroopa Komisjoni määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8).

Nimetatud määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõu kehtestamisel ja toetatava tegevuse elluviimisel tuleb osapooltel juhinduda neist otse. Eelnõus on ühissätete määruse sättele viidatud, kui norm on ühissätete määrusega reguleeritud, mis omakorda hõlbustab asjakohase regulatsiooni leidmist. Samas ei ole ammendavalt viidatud kõikidele asjakohastele sätetele, mis reguleerivad toetatava tegevuse elluviimise tingimusi või rakendusasutuse ja rakendusüksuse tegevust.

4. Eelnõu mõjud

Eelnõu mõjutab otseselt rakenduskava poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a) (iii) „VKEdes kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“ sihtide ja tulemuste saavutamist.

Toetatavad tegevused panustavad Eesti pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ alasihti „Eesti majandus on tugev“.

Toetatavad tegevused aitavad ellu viia valdkondliku arengukava „Kultuuri arengukava 2021-2030“ alaeesmärgis „Kultuuri ja loovuse roll ühiskonna arengus on väärtustatud“ sätestatud.

Eelnõu on otseselt seotud tulemusvaldkonna „Kultuur ja sport“ programmi „Kultuuriprogramm“ meetme „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ tegevuse „Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine“ teenusega „Loomemajanduspoliitika rakendamine“.

Lisaks aitab toetuse andmine eelnõus kirjeldatud tegevustele kõrvaldada 2022. aasta kevadel valminud Eesti loomemajanduse olukorra uuringus ja kaardistuses esile toodud kitsaskohti ning kasutada arenguvõimalusi.

5. Eelnõu seotus teiste meetmete ja valdkondlike arengukavadega

Eelnõu sätestab toetatavate tegevuste seose rakenduskava poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgiga (a) (iii) „VKEdes kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu“, valdkondliku arengukava „Kultuuri arengukava 2021-2030“ alaeesmärgiga „Kultuuri ja loovuse roll ühiskonna arengus on väärtustatud“ ning Eesti pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ alasihiga „Eesti majandus on tugev“.

Eelnõu alusel elluviidavad tegevused täiendavad meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ sekkumisi 21.1.3.21 „Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEdes arenguplaanide toetamine ning kasvupotentsiaaliga VKEdes ekspordivõimekuse kasvatamine“ ja 21.1.3.22 „Kultuuri- ja loomesektoris arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine“, võimaldades elluviijal kujundada, algatada ja ellu viia tegevusi, mis tekitavad eelpool nimetatud sekkumiste raames pakutavatele toetustele asjakohast nõudlust (sh regionaalset), kasvatavad potentsiaalsete taotlejate võimekust toetuste taotlemiseks ja tulemuslikuks kasutamiseks ning piloteerivad uudseid teenuseid ja lähenemisi, mida sihtgruppide teiste pakujate poolt ei pakuta.

Seos sama erieesmärgi "VKEdes kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, muu hulgas tootlike investeeringute kaudu" teiste meetmetega on järgmine:

1) ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeringute soodustamine – toetatavad tegevused on suunatud kultuuri- ja loomesektori ettevõtete rahvusvahelistumise ja ekspordivõimekuse kasvatamisele. Tegevused toetavad kultuuri- ja loomesektori ettevõtetes juhtimiskvaliteedi ja vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete rakendamist. Tegevuste raames luuakse loomeettevõtjatele eeldusi kaasata oma äriprojektide finantseerimiseks vajalikku kapitali, sh ka kõrgema riskiga ambitsioonikate äriprojektide finantseerimiseks mõeldud riskikapitali, et toetada nende kiiremat kasvu ja jätkusuutlikkust. Kultuuri- ja loomesektori ettevõteted, kes saavad starditoetust, saavad oma tegevusi võimestada eelnõu raames toetatavates tegevustes osalemise kaudu.

2) regionaalareng - sekkumise tegevusi on võimalik suunata regionaalselt, lähtudes konkreetse piirkonna nõudlusest, turutõrkest ja potentsiaalidest. Koostöövõrgustike kaudu on võimalik tugevdada sektorite ülest koostööd ja ühistegevusi piirkondlike ettevõtjate vahel ja suurendada seeläbi piirkonna konkurentsivõimet.

Toetatavad tegevused panustavad „Eesti regionaalse arengu tegevuskava“ kahe juurprobleemi lahendamisse, milleks on piirkondlikud erinevused ettevõtete konkurentsivõimes ja ligipääs kapitalile ning piirkondlikud erinevused ettevõtetele vajalike oskustega tööjõu kättesaadavuses

Toetatavatel tegevustel on seos „Haridusvaldkonna arengukavaga 2021–2035”, mis seab eesmärgiks tagada ettevõtlike ja kaasaegsete teadmiste ning oskustega inimeste järelkasv, mis on tarvilik kõrgema tootlikkuse taseme saavutamiseks Eestis. Eelnõu raames elluviidavad tegevused täiendavad elukestva õppe strateegiat, suurendades kultuuri- ja loomevaldkonnas tegutsevate ettevõtjate teadlikkust, teadmisi, oskusi ja kogemusi.

Eelnõul on puutumus „Eesti turismistrateegiaga 2022–2025”, mille eesmärk on kasvatada Eesti turismisektori elujõulisust ja kohanemisvõimet. Üheks prioriteetseks valdkonnaks on toote- ja sihtkoohaarendus, mille raames seatud eesmärgid on võimalik saavutada mh koostöös loomeettevõtetega, nt ärimudelite arendamisel, ringmajanduse põhimõtete juurutamisel, vaheldusrikaste ja ehedate reisielamuste loomisel, jms. Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevatel loovisikutel, organisatsioonidel ja ettevõtetel on oluline roll turisminõudluse suurendamisel, toetades seeläbi Eesti turismiettevõtjate käibe ja turismiteenuste ekspordi kasvu. Küllastajatekonna arendamisel tuleb silmas pidada, et ka kultuuri- ja loomesektori sisendil põhinevad turismitooted ja -teenused on digitaliseeritud ja kõigile mugavalt ligipääsetavad kõikides Eesti piirkondades. Turismisektori teenused mõjutavad omakorda kultuuriteenuste pakkumise võimekust, tekitades lisanõudlust kultuuriteenustele. Kultuuriekspordil on seotud loomemajanduse ning kultuuriturismi arenguga, millest tulenevalt on olulisel kohal innovatsioon ja kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamine, mis aitavad eesti kultuuri (sh kultuuripärandit) nähtavaks ja kättesaadavaks teha. Kohalike kogukondade sissetuleku ja elujõulisuse toetamiseks on vajalik kohaliku eripära ja kultuuripärandi senisest suurem turundamine, sh koostöös turismiarendusega. Ühisosa on säästva kultuuriturismi arendamine ning kultuurisündmuste sotsiaalseid, majanduslike, keskkonnanalaste jm mõjude hindamine. Pööratakse erilist tähelepanu Eesti tugevuste jagamisele maailmaga, toetudes Eesti saavutustele digi-, kultuuri-, spordi- ja teistes valdkondades, tagades samal ajal Eesti külaliste positiivse kogemuse ja turismi tasakaalustatud mõju kohalikule kultuurile ja keskkonnale.

6. Eelnõu mõju horisontaalsetele põhimõtetele

Horisontaalne põhimõte	Mõju
Tasakaalustatud regionaalne areng	Toetav mõju

	<p>2020. a seisuga oli väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest madalaim Põlvamaal, Hiiumaal, Valgamaal ja Võrumaal, moodustades EL 27 keskmisest 35% ja vähem. Järgnesid Jõgevamaa, Raplamaa ja Läänemaa, kus vastav näitaja oli 43% ja vähem. Ida-Virumaal ja Saaremaal loodud SKP elaniku kohta moodustas 49% EL 27 keskmisest.</p> <p>Kõrgeim oli vastav näitaja Harjumaal, moodustades 121% EL 27 keskmisest ning järgnesid Tartumaa 80%-ga, Lääne-Virumaa 54%-ga, Järvamaa 53%-ga, Viljandimaa 52%-ga ja Pärnumaa 50%-ga.</p> <p>Loomemajanduse sektori osas ei ole vastavaid näitajaid võimalik välja tuua, kuna seniste kaardistuste ja uuringute raames on välja selgitatud vaid loomemajanduse osakaal Eesti SKP-st ilma regionaalse jaotuseta.</p> <p>Ettevõtlusvaldkonna peamisteks väljakutseteks on suured piirkondade vahelised erinevused ettevõtete konkurentsivõimes ning kapitali ja oskustega tööjõu kättesaadavuses. Oluline on, et ettevõtete võimalused tegutseda ja areneda ning inimestel võimalus saada tasuvat tööd oleks eri piirkondade lõikes tagatud ühtlasemalt.</p> <p>Ettevõtete lisandväärtuse piirkondlikud erinevused aastatel 2018-2020 mõnevõrra vähenesid: kui 2018. aastal ulatus keskmine lisandväärtus 20+ töötajaga ettevõtetes 1588 eurost Lääne-Eestis 3538 euroni Ida-Virumaal, siis 2020. aastaks oli vastav lõhe vähenenud 1663 ja 3072 euro (Põhja-Eesti) vahele. Samas on majanduskeskkond ja ettevõtete majandustulemused alates 2020. aastast märkimisväärselt muutunud.</p> <p>Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 ettevõtlus- ja innovatsioonitoetuste tulemuslikkuse vahehindamises (edaspidi hindamine) järeldati, et toetused jagunevad piirkonniti ebavõrdselt ning seeläbi suurendavad piirkondlikud erinevused. Samas tõdeti, et regiooni erinevate toetuste väljaarendamine ei ole vajalik, vaid senisest suuremat tähelepanu tuleb pöörata ettevõtte elukaarel põhinevale lähenemisele, et tagada arenguvõimalused ka väiksema võimekusega ettevõtjatele. Hindamisel detailsemat regionaalset</p>
--	---

	<p>analüüsi läbi ei viidud. Arvestada tuleb, et ettevõtteid võivad tegutseda rohkem kui ühes maakonnas, samuti võib registreeritud tegevuskoha aadress erineda ettevõtte majandustegevuse asukohast.</p> <p>Elluviija poolt 2022. a läbi viidud analüüsi põhjal läks 45% toetustest Harjumaale, 16% Tartumaale, 22% teistesse maakondadesse ning 17% olid üleriiklikud ja maakondade vahelised projektid. Eeldades, et üleriiklikud ja maakondade vahelised projektid jaotuvad sarnaselt ülejäänud projektidega, viidi maakondlikult määratletud projektidest 54% ellu Harjumaal, 19% Tartumaal ja 27% teistes maakondades. Detailsema analüüsi läbiviimiseks käesoleval hetkel andmed puuduvad, kuna eelmisel perioodil samalaadse sekkumise puhul puudus regionaalse tasakaalu edendamise põhimõtete juurutamine vastava käskkirja tegevustes, millest tulenevalt ei ole kogutud eraldi andmeid kasusaajate ja ellu viidud tegevuste mõjust regionaalse jaotumise kohta. Sihtrühma detailset analüüsi avalike andmete põhjal läbi viia ei olnud võimalik, kuna Statistikaamet esitab andmeid maakonniti vaid ettevõtete puhul, kus on 20 ja enam töötajat.</p> <p>Regionaalse arengu tegevuskava juurprobleemi „piirkondlikud erinevused ettevõtete konkurentsivõimes ja ligipääsus kapitalile“ kirjelduses tõdeti ka, et ettevõtlusarengu ja innovatsiooni toetus- jm rahastamise meetmete piirkondlik jaotus on viimastel aastatel olnud pigem ettevõtlusarengu piirkondlike erinevuste vähendamise seisukohast soodne. Selline piirkondlik jaotus tuleb suures osas siiski põllumajandus- ja kalandusfondi ja regionaalarengu meetmete arvelt. Kuigi ka ilma nende meetmete osata ei ületa Harjumaale läinud toetuste osa ettevõtte kohta Eesti keskmist, on märgatavalt tagasihoidlikumate ettevõtluse arengunäitajatega Valga-, Võru- ja Läänemaale jõudnud toetusvahendeid vähem kui 65% riigi keskmisest. Toetuste sellisele jaotusele vaatamata on ettevõtlusarengu piirkondlikud erinevused püsinud endistviisi suured.</p> <p>Regionaalse tasakaalu suurendamiseks peaks elluviija seadma üheks alasihiks kaasata eelnõus</p>
--	---

	<p>kajastatud tegevustesse ja alategevustesse senisest suurem hulk kasusaajaid, kes tegutsevad väljapool Harju- ja Tartumaad või vähemalt samas proportsioonis sihtrühma ettevõtete tegevuskohaga.</p> <p>Eelnõus sätestatud tegevuste elluviimisel arvestatakse piirkondade vaheliste erisuste vähendamisega mh läbi järgnevate tegevuste:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sihtgrupi täiendav informeerimine ja kaasamine elluviija poolt koostöös teiste meetmete rakendamise ja elluviimisega ning osapooltega (sh maakondlike arenduskeskustega), mis võimaldab paremini suunata informatsiooni ja tegevusi väiksema osalusaktiivsusega piirkonda ehk väljapoole Harju ja Tartu maakonda; 2) sihtgruppi kuuluvate ettevõtete erinevat võimekust ja elukaarel paiknemist arvestavate tegevuste ja alategevuste kavandamine iga-aastastes tegevuskavades; 3) vajaduse, nõudluse ja potentsiaali tuvastamisel erinevate kvalifitseerimistingimuste sätestamine piirkonniti, et kaasata tegevustesse rohkem kasusaajaid erinevatest regioonidest; 4) vajaduse ilmnemisel ja eelarveliste vahendite olemasolul täiendavate alategevuste piloteerimine konkreetses piirkonnas; <p>Toetatavate tegevuste suunamine ainult turutõrkepiirkondadesse ei ole samuti asjakohane, kuna loomemajandussektori turutõrge on üle Eesti universaalne.</p> <p>Eriprojekte ja investeeringuid konkreetsesse piirkondadesse eelnõus kajastatud tegevuste raames ei tehta.</p> <p>Toetusmäär on eelnõus kajastatud alategevustel võimalikult kõrge ja omaosalus võimalikult madal, et tagada ka vähem võimekamate ettevõtete osalemine tegevustes ja alategevustes. Vajadusel ja võimalusel saab piirkonniti elluviidavate tegevuste puhul rakendada erinevaid toetuse ja omaosaluse määrasid.</p>
--	---

	<p>Toetusvahendite reserveerimine teatud piirkondadele pole meetme kogueelarve väikse mahu tõttu võimalik. Eelnõus sätestatud tingimused tagavad, et kõik sihtgruppide kuuluvad ettevõtjad, kes on mitterahalisest abist huvitatud, saavad toetatavatesse tegevustesse kandideerida.</p> <p>Piirkonniti erinevate toetatavate tegevuste või alategevuste loendi sätestamine ei ole asjakohane, kuna toetatavad tegevused ja alategevused on universaalsed ning nendega adresseeritakse loomeettevõtjate arenguvajadusi sõltumata ettevõtete tegevuskohast.</p> <p>Toetuse kasutamise seotud põhilisi indikaatoreid (kasusaajate hulk ja regionaalne jaotus) ning kasusaajate tagasisidet toetatavatele tegevustele, alategevustele ja pakutavatele teenustele seiratakse regulaarselt. Juhul, kui tuvastatakse toetuse kasutamise seotud kitsaskohti, viiakse iga-aastasesse tegevuskavadesse või eelnõusse sisse vajalikud muudatused või kavandatakse täiendavaid teavitus- ja nõustamistegevusi. Samuti võetakse arvesse rakenduskava vahehindamise ning Eesti 2035 sihtidesse panustamise hindamiste tulemusi.</p> <p>Panus Eesti 2035 näitajasse: väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest.</p>
Keskond ja kliima	<p>Mõju puudub.</p> <p>Kuna eelnõu on kooskõlas „Eesti 2035“ arengustrateegiaga ja toetatavad tegevused ei hõlma selget kokkupuudet keskkonnanäesmärkidega, ei ole sellele näha olulist negatiivset mõju. Kestlikud ärimudelid aitavad pidurdada kasvuhooonegaaside heite mahtu ja seeläbi aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele.</p>
Sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused, ligipääsetavus	<p>Sooline võrdõiguslikkus.</p> <p>Kaudne mõju.</p> <p>Ettevõtlusvaldkonna kui terviku suurimaks väljakutseks on, et naiste loodud ja juhitud ettevõtteid on vähem. Naisettevõtjatel on rohkem raskusi rahaliste vahendite ja kapitali hankimisel ning kapitali kaasamisel. Samuti on naisettevõtjad vähem riskijulged ning nende ettevõtted tegelevad vähem arendus ja innovatsioonitegevustega. Lisaks pole naisettevõtjatel alati ligipääs</p>

ettevõtlusvõrgustikele ja ettevõtluse arendamisega seotud infole. Loomemajandussektoris on naisettevõtjate ja -loovisikute osakaal siiski suurem. Sekkumiste ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse võimalikku mõju soolisele võrdsusele ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi seal kus asjakohane. Antud eelnõu kontekstis ei ole tegevuste eesmärk meeste osakaalu suurendamine loomesektoris, vaid sektoris tegutsevate ettevõtjate väljakutsete adresseerimine sõltumata nende soost. Ettevõtete arendamisel on oluline järgida vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid, sh soolist võrdõiguslikkust ja võrdset kohtlemist ning antud eelnõu kontekstis saab projektidesse kavandada vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid, suurendades seeläbi loomeettevõtjate teadlikkust sel teemal.

Võrdsed võimalused.

Toetav mõju.

Meede soodustab ühiskonna erinevatesse gruppidesse kuuluvate inimeste eneseteostusvõimaluste realiseerimist ning parendab nende võimalusi tegeleda ettevõtluse ja innovatsiooniga. Sekkumiste ja toetatavate tegevuste väljatöötamisel on arvestatud sellega, et ka loomeettevõtete hulgas on erinevatesse sotsiaalsetesse rühmadesse kuuluvaid inimesi ja nende vajadused võivad olla erinevad ning neil võivad olla ka erinevad arengutakistused. Samuti arvestatakse, et toetatavatest tegevustest osasaamine oleks võimaldatud kõigile sihtgruppi kuuluvatele inimestele olenemata nende vanusest, rahvusest, erivajadusest jt tunnustes.

Neid vajadusi on võimalik välja selgitada läbiviidavate uuringute ja analüüside käigus, kogudes ja analüüsides andmeid ka vanuse, emakeele jt tunnuste lõikes. Vajadusel kohandatakse tegevusi nii, et need arvestaksid kõigi sihtrühma liikmete vajadustega. Info- ja teavitusmaterjalide, publikatsioonide jms trükiste ning digitaalsete materjalide koostamisel välditakse stereotüüpset keelekasutust ja kuvandeid vähemusrühmade suhtes. Konkreetsete erilahenduste väljatöötamisega tegeletakse siis, kui selleks on tekkinud konkreetsed vajadused.

Tegevuste panust võrdsete võimaluste edendamisse jälgitakse EE2035 näitajaga „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“.

Ligipääsetavus.

	<p>Kaudne mõju.</p> <p>Kõikide tegevuste planeerimisel, kommunikeerimisel ja rakendamisel järgitakse kehtivaid ligipäasetavuse nõudeid. Üritustel ja koolitustel tagatakse ligipäasetavus füüsilisele ja virtuaalsele keskkonnale nelja peamise erivajadusega (nägemis-, kuulmis-, liikumis- ja intellektipuue) inimestele. Vastavad nõuded tagatakse vajaduspõhiselt, kui on ilmnenud vajadus mingi konkreetse erilahenduse järele ning nende väljatöötamise või kasutamise kulu arvatakse projekti abikõlblike kulude hulka. Erivajadusega osalejatele tagatakse ligipäasetavus kõikidele sündmustele, sh infole ja kommunikatsioonile. Elluviija veebileht vastab WCAG 2.0 AA juurdepäasetavuse suunistele ning veebis on loodud hetkel järgmised võimalused: https://eas.ee/ligipaasetavus/. Kuna eelnõu raames investeringute tegemist ei toetata, siis sündmuse või tegevuse läbiviimiseks valitakse sobivate lahendustega asukoht ning erivajadusi lahendatakse vastavate teenuste ostmise ja/või tehnoloogia rentimise kaudu.</p> <p>Tegevuse panust ligipäasetavuse edendamise jälgitakse EE2035 näitajaga „Ligipäasetavuse mõõdik“.</p>
<p>Põhimõte „ei kahjusta oluliselt“ ja kliimakindlus</p>	<p>Põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“ vastavust on analüüsitud rakenduskava koostamise käigus. Analüüsi käigus leiti, et meede soodustab majanduskasvu, mis on kaudselt seotud KHGde heitkogustega. Meetme üldine mõju nii kaudselt kui otseselt on kliimamuutuste leevendamisele eeldatavasti positiivne. Sekkumised hõlmavad nutika spetsialiseerumise kasvualdkondadest digilahendusi igas eluvaldkonnas ja kohalike ressursside väärindamist ning see võib leevendada KHGde kasvu, maandada süsinikuemissioone keskkonnas ning suurendada tööviljakust.</p> <p>Meede ei põhjusta eeldatavalt kliimamuutustega kohanemisele otsest negatiivset mõju. Meetme eesmärgid on viidud vastavusse erinevate strateegiatega ja eesmärkidega toetades tööjõul oskuste omandamist ja arengut (konkurentsivõimet tööturul), mis on vajalik, et liikuda hääbuvatest sektoritest kasvavatesse sektoritesse.</p> <p>Meetmega ei kaasne eeldatavalt negatiivset kaudset ega otsest mõju vee- ja mereressursside säästvate kasutamisele ja kaitsele.</p> <p>Meede ei põhjusta eeldatavalt otsest ega kaudset negatiivset mõju ringmajandusele, sh jäätmetekke</p>

	<p>vältimisele ja ringlussevõtule. Tegevused toetavad majandusliku heaolu kasvu ning seda eelkõige ettevõtete kestlike ärimudelite arendamise, digilahenduste kasutuselevõtu edendamise, ringmajanduse põhimõtete juurutamise ja rahvusvahelistumise. Selle tulemuseks on keskkonnasõbralikumad ettevõtted läbi tootmisprotsessides jms jääkide vähendamise. Meetmel ei esine eeldatavalt otseselt ega kaudset negatiivset mõju reostuse vältimisele ja kontrollile (õhk, vesi ja maapind). Meetmel puudub eeldatavalt otsene ja kaudne negatiivne mõju bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitsele ning taastamisele.</p>
--	---

7. Eelnõu rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja käskkirja rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamisega ei kaasne rakendusasutusele ega rakendusüksusele lisakulusid, mis kaasneksid nt olulises mahus täiendava tööjõu kaasamises või investeeringute tegemises seadmetesse ja vahenditesse.

Eelarve proportsioonid tulenevad meetmete nimekirjas kokkulepitust meetme kogueelarve jagunemisest erinevate sekkumiste vahel. Eelarve planeerimisel lähtutakse muuhulgas Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 raames ellu viidud loomemajanduse arendamise meetme samalaadsete tegevuste elluviimise kogemusest ning elluviija rakendatavatest teistest ettevõtlus- ja innovatsiooniteadlikkuse meetmetest..

Rakendusasutuse ja rakendusüksuse tegevusega seotud kulud kaetakse tehnilise abi vahenditest. Eelnõuga tulu ei teenita.

8. Eelnõu jõustumine

Eelnõu jõustub allkirjastamisest ning rakendatakse tagasiulatuvalt alates 1. aprillist 2023. a.

9. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu on läbinud mitteametliku kooskõlastuse ning selle käigus laekunud tagasiside on analüüsitud ning asjakohased täiendused ja muudatused on eelnõusse sisse viidud.

Eelnõu kooskõlastati õigusaktide kooskõlastamise infosüsteemi kaudu korraldusasutuse, Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kliimaministeeriumi ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga. Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele.

Eelnõu aluseks olevaid põhimõtteid on tutvustatud sihtgruppidele, sealhulgas loomeettevõtjatele ja tugiteenuste pakkujatele 2022. aastal toimunud kaasamisüritustel ning valdkondliku arengukava „Kultuuri arengukava 2021-2030“ juhtkomisjonile 2023. aasta kevadel.

„Eesti 2035“ strateegiliste sihtide ja seotud horisontaalsete põhimõtete analüüsi kohta on toimunud meetme sekkumiste osas konsultatsioonid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (endine Sotsiaalministeeriumi ÜKP fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskus), Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga (endine Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakond) ja Kliimaministeeriumiga (endine Keskkonnaministeerium).